AH 681

2026Z21061

Antwoord van minister Van Essen (Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur) (ontvangen 19 november 2026)

Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2026-2027, nr. 399

1

Bent u bekend met de beantwoording van de vragen over mestbeleid van april 2024 (Kamerstuk 2024D15537), waarin is aangegeven dat de meetnetten van verschillende lidstaten niet één-op-één vergelijkbare resultaten opleveren?

Antwoord

Ja, ik ben hiermee bekend.

2

Kunt u uiteenzetten welke verschillen er bestaan tussen de nitraatmetingen in Nederland en die in nabij gelegen landen, zoals Duitsland, België en Denemarken? Kunt u daarbij aangegeven op welke diepte wordt gemeten, hoe meetlocaties worden gekozen en wat de meetfrequentie is?

Antwoord

Vanuit de Nitraatrichtlijn geldt dat lidstaten de nitraatconcentratie monitoren en meetpunten aanhouden die representatief zijn voor de grondwaterlagen van een lidstaat (artikel 6). Verschillen in landbouwoppervlakte, variatie in type landbouw, landbouwintensiteit en variatie in natuurlijke kenmerken van het water- en bodemsysteem veroorzaken dat er een verschil bestaat in de opzet van de monitoringsnetwerken tussen lidstaten. De Europese Commissie vraagt lidstaten dan ook niet om eenzelfde meetsystematiek te hebben.

Sommige landen gebruiken een combinatie van metingen en modellen om uitspraken te kunnen doen. Andere lidstaten maken alleen gebruik van monitoring door middel van metingen. Er bestaan verschillen tussen lidstaten in de dichtheid en diepte van grondwatermeetpunten en de frequentie waarmee deze meetpunten worden bemonsterd. Deze verschillen in meetsystemen betekenen niet dat de betrouwbaarheid van de door de lidstaten gehanteerde monitoringsnetwerken en -resultaten verschilt.

In Nederland wordt de toestand en trend van nitraat in het grondwater gerapporteerd met de resultaten van drie meetnetten. Dit betreft het Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid (LMM) en het Landelijk Meetnet Grondwaterkwaliteit (LMG) door het RIVM, en de gegevens van de drinkwaterbedrijven (REWAB).

Vanwege de verschillende doelstellingen van de meetnetten wordt in deze meetnetten op verschillende dieptes, locaties en meetfrequenties gemeten. Het LMM monitort het bovenste grondwater (uitspoelingswater) en slootwater op zo'n 450 landbouwbedrijven. De meetfrequentie in het LMM is minimaal één keer per jaar. Het LMG richt zich niet uitsluitend op landbouwgebieden, maar ook op natuur en bebouwd gebied. Op ongeveer 350 meetpunten wordt het grondwater bemonsterd op een diepte van 10 – 25 meter beneden het maaiveld. De meetfrequentie is afhankelijk van de grondsoort en de diepte en varieert van één keer per vier jaar tot jaarlijks. De meetnetten van de drinkwaterbedrijven richten zich op de waterwinlocaties. De monstername vindt vaak plaats in het diepere grondwater (> 30 meter beneden het maaiveld). In de Nitraatrapportage wordt gerapporteerd over ruim 150 meetpunten op waterwinlocaties.[1]

In Vlaanderen worden de resultaten van de Mestactieplan (MAP) meetnet gebruikt voor het monitoren van grondwater. Dit meetnet is specifiek ontworpen voor monitoring voor de Nitraatrichtlijn. Voor het grondwater worden metingen gedaan op 2.100 meetpunten in landbouwgebieden en 80 meetpunten in natuurgebieden. Bij de meetpunten kunnen monsters op verschillende dieptes genomen worden (0-5 m; 5-15 m; 15-30 m en > 30m). De bemonsteringsfrequentie is afhankelijk van de filterdiepte maar bedraagt minimaal één bemonstering per jaar.

In Denemarken wordt het grondwater bemonsterd binnen het NOVANA-meetnet. Binnen dit meetnet zijn er meerdere meetprogramma's die gebruikt worden om te voldoen aan verschillende nationale en internationale monitoringsverplichtingen. Het meetprogramma dat voor de Nitraatrichtlijn gebruikt wordt, wordt ook voor de KRW gebruikt. Er zijn ca. 1.600 meetpunten in Denemarken. Bij veel van deze punten kan er op verschillende dieptes (0-5 m; 5-15 m; 15-30 m en > 30m) worden bemonsterd. De meetfrequentie varieert van één keer per jaar tot één keer per zes jaar. Naast het monitoren van de algemene waterkwaliteit, wordt in Denemarken in zes stroomgebieden intensief gemonitord wat de gevolgen zijn van maatregelen. Deze stroomgebieden zijn beoordeeld als representatief voor Denemarken.

In Duitsland wordt het grondwater voor de Nitraatrichtlijn gemonitord met twee meetnetten: het EU nitraat monitoring netwerk en het meetnet voor locaties aangewezen via de AVV (Algemene bestuursregeling voor de aanwijzing van met nitraat verontreinigde en eutrofe gebieden). Er worden ongeveer 700 locaties bemonsterd op dieptes van 0-5 m tot dieper dan 30 m.

[1] Voor meer informatie zie hoofdstuk 2 en bijlage 1 van de Nitraatrapportage: Landbouwpraktijk en waterkwaliteit in Nederland; toestand (2020-2023) en trend (1992-2023) Resultaten van de monitoring van de effecten van de EU Nitraatrichtlijn actieprogramma's, 2024

Voor meer informatie over de meetnetten en meetmethodieken in andere lidstaten verwijs ik u graag door naar de landenrapportages die afgelopen zomer zijn gepubliceerd door de Europese Commissie.[2]

3

In hoeverre komen deze verschillen in meetmethoden voort uit nationale politieke keuzes?

Antwoord

Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 2 komen verschillen in meetmethoden voort uit verschillen in landbouwoppervlakte, variatie in type landbouw, landbouwintensiteit en variatie in natuurlijke kenmerken van het water- en bodemsysteem.

[2] Implementation of the Nitrates Directive: Country Reports - Environment

4

Aan welke concrete eisen moeten meetnetten voldoen om volgens de Nitraatrichtlijn een representatief beeld te geven? Wie beoordeelt of de meetnetten van de verschillende lidstaten aan deze eisen voldoen?

Antwoord

Lidstaten moeten op grond van de situatie in hun land, met de monitoring een representatief beeld kunnen geven van de ontwikkeling van de uitspoeling van nitraat naar grondwater. Er gelden geen specifieke eisen vanuit de Nitraatrichtlijn over hoe lidstaten exact moeten meten. In het verleden is door de Commissie ingegrepen indien zij de monitoring onvoldoende achtte bij een lidstaat. Nederland heeft tot op heden geen opmerkingen van de Commissie gehad op de meetmethodiek die wordt toegepast om de belasting van grondwater door nutriënten uit agrarische bronnen vast te kunnen stellen.

5

Kunt u uitleggen hoe de Europese Commissie (EC) rekening houdt met deze verschillen bij de beoordeling van waterkwaliteit en mestbeleid van lidstaten?

Antwoord

Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 2 zijn lidstaten vanuit de Nitraatrichtlijn verplicht om een monitoringsnetwerk op te stellen dat representatief is voor de grondwaterlagen in een lidstaat. Op basis van de resultaten uit de monitoringsnetwerken stellen lidstaten rapportages op waarin zij verslag doen van de ontwikkelingen in de landbouwpraktijk en de toestand en trend van de grondwaterkwaliteit. Nederland heeft de laatste rapportage hierover opgesteld in 2024. Op basis van de rapportage en de aangeleverde monitoringsresultaten beoordeelt de Europese Commissie de voortgang van de waterkwaliteit en het mestbeleid van een lidstaat.

6

Is onderzocht in welke mate de keuze voor een meetmethode invloed heeft op het aantal gerapporteerde overschrijdingen van de nitraatnorm? Zo ja, wat waren hiervan de uitkomsten? Zo nee, bent u bereid dit alsnog te onderzoeken?

Antwoord

Vanuit de Nitraatrichtlijn geldt de verplichting om in de bovenste vijf meter van het grondwater te meten, maar gelden er geen specifieke eisen hoe lidstaten exact moeten meten. In algemene zin kunnen met de resultaten van de verschillende meetnetten in grondwater in Nederland betrouwbare uitspraken

worden gedaan over de ontwikkeling van de nitraatconcentraties op gebiedsniveau

In het verleden is diverse keren onderzoek gedaan naar de invloed van de meetdiepte op gemeten nitraatconcentraties. Zo is in 2010 op verzoek van de Kamer (Motie Koopmans, TK 2008-2009, 28385/138) een technische uitwerking gedaan naar de mogelijkheden van het vaststellen van de invloed van de meetdiepte op de nitraatconcentraties in grondwater.[3] Uit de resultaten blijkt dat met name op de droge zandgronden, waar de hoogste nitraatconcentraties voorkomen, de gemeten nitraatconcentraties in de bovenste vijf meter niet afnemen met de diepte.[4]

7

Deelt u de opvatting dat verschillen in meetmethoden op zichzelf geen reden mogen zijn om Nederlandse boeren strengere maatregelen op te leggen dan boeren elders in Europa? Hoe wordt bij de onderbouwing van het Nederlandse mestbeleid gewaarborgd dat dit niet gebeurt?

Antwoord

Ik deel de opvatting dat verschillen in meetmethoden op zichzelf geen reden zouden mogen zijn om Nederlandse boeren strengere maatregelen op te leggen. Daarbij wil ik benadrukken dat hier momenteel ook geen sprake van is. De meetmethoden waarmee het Nederlandse mestbeleid wordt gemonitord is gebaseerd op wetenschappelijke kennis. Voor meer informatie over de meetnetten verwijs ik u naar hoofdstuk 2 en Bijlage 1 van de Nitraatrapportage[5].

8

Kunt u uiteenzetten welke ruimte Nederland heeft om de meetmethoden beter te laten aansluiten bij die van andere lidstaten? Welke mogelijkheden worden nog niet benut en waarom niet?

Antwoord

Zoals aangegeven onder vraag 2 komen verschillen in meetmethoden voort uit verschillen in landbouwoppervlakte, variatie in type landbouw, landbouwintensiteit en variatie in natuurlijke kenmerken van het water- en bodemsysteem van lidstaten. De Nederlandse meetmethodiek is afgestemd op de Nederlandse situatie en er worden op inhoudelijke gronden geen redenen gezien om de meetmethoden aan te passen. Ook is er tot nog toe geen kritiek

[3] 680717011 Opties voor een nitraatdieptemeetnet voor het meten in de bovenste vijf meter van het grondwater
[4] Het verloop van de nitraatconcentratie van het grondwater; achtergrondrapport Nitraatdieptemeetnet
[5] Landbouwpraktijk en waterkwaliteit in Nederland; toestand (2020-2023) en trend (1992-2023) Resultaten van de monitoring van de effecten van de EU Nitraatrichtlijn actieprogramma's, 2024

geleverd vanuit de Commissie op de meetmethoden in Nederland. Ik ben daarom niet voornemens om zonder meer de Nederlandse meetmethodiek aan te passen.

Wel zal er in 2026/2027) een actualisatie van de vergelijking van meetmethoden tussen landen worden uitgevoerd voor Vlaanderen, Duitsland, Denemarken, Frankrijk en Ierland, door het RIVM en Wageningen Social en Economic Research (WSER. Te zijner tijd zal ik het rapport met bevindingen delen met uw Kamer.

9

Kunt u uitleggen wat sinds de beantwoording van april 2024 is gedaan om de vergelijkbaarheid van nitraatmetingen tussen lidstaten te verbeteren? Bent u bereid hierover met de EC en de betrokken

lidstaten afspraken te maken en de Kamer te informeren over de uitkomst?

Antwoord

Zie het antwoord op vraag 8 over de actualisatie van de vergelijking van meetmethoden tussen landen.

10

Kunt u deze vragen beantwoorden voor het commissiedebat Mestbeleid?

Antwoord

Ja.